

Remissvar - SOU 2024:50

1. Skrivelse med anledning av Utjämningskommitténs förslag gällande statsbidraget personligt ombud

---

Nyköping, Trosa, Gnesta och Oxelösunds kommuner vill med denna skrivelse uttrycka vår starka oro gällande förslaget som lämnades av Utjämningskommittén gällande att ta bort det riktade statsbidraget för verksamheten med personligt ombud (PO).

Kommittén har legat under Finansdepartementet och haft i uppdrag att göra en bred översyn av systemet för kommunalekonomisk utjämning och LSS-utjämningen samt vid behov föreslå förändringar. I uppdraget har också ingått att se över vilka av dagens riktade statsbidrag som skulle kunna inordnas i det generella statsbidraget till kommunsektorn. Därutöver har kommittén haft i uppdrag att lämna förslag på åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser i kommuner och regioner, inklusive åtgärder för att minska risken för negativa bieffekter av inkomstutjämningen på tillväxten.

Kort bakgrund PO

Verksamhet med PO riktar sig till personer som är 18 år eller äldre, som har psykiska funktionsnedsättningar och betydande och väsentliga svårigheter att utföra aktiviteter på olika livsområden. Detta är personer som utan "hjälp till hjälpen" har svårt att hitta rätt i välfärden och därmed inte har jämlik tillgång till samhälleligt stöd och service.

Sedan starten har ombudsverksamheten finansierats genom riktat statsbidrag och regleras genom Förordning (2013:522) om statsbidrag till kommuner som bedriver verksamhet med PO för vissa personer med psykiska funktionsnedsättningar. Någon annan reglering finns inte kring PO.

Vad PO innebär för personer med psykisk funktionsnedsättning

Personer med omfattande och långvarig psykisk funktionsnedsättning lever idag ett utsatt liv och samhällets stöd brister ofta. Vårdköer och snåriga myndighetsregler utgör hinder för att få det stöd man behöver för en fungerande vardag.

PO vänder sig till dem som har behov av hjälp för att ta till vara sina rättigheter i samhället och få till ett värdigt liv. Att PO har en fristående ställning från psykiatrin och socialtjänsten och endast arbetar på uppdrag av sin klient är viktiga och bärande principer. PO-verksamheten har förstärkt klientens ställning och inflytande över insatserna och förbättrat samordningen mellan vård- och servicegivare i välfärden, vilket är till nytta för såväl klient som samhällsekonomi.

PO har också inneburit en viktig avlastning för anhöriga som kunnat få vara just anhöriga, i stället för att ständigt vara beredda att försöka fungera som informella vårdgivare och ombud för sina närstående med psykisk funktionsnedsättning.

Utöver att stödja klienten har PO också en viktig funktion i att identifiera och påtala systembrister i samhällssystemet. PO får genom sin speciella roll dessutom en god insyn i hur samhällets stöd till gruppen fungerar, vilket årligen återrapporteras till Socialstyrelsen som har regeringens uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna följa upp, stödja och utveckla verksamheten.

Socialstyrelsens kartläggning och analys av systemet med PO

Socialstyrelsen har haft i uppdrag att kartlägga och analysera systemet med PO, vilket myndigheten redovisade till Regeringskansliet i oktober 2023. Bakgrunden till regeringsuppdraget var ett tillkännagivande från Socialutskottet (2021/22:SoU12), i en fråga som bland annat patient-, brukar- och anhörigrörelsen länge varit drivande i.

Socialstyrelsens kartläggning visar att de personer som fått stöd från ett PO haft stor nytta av insatsen. De har bland annat fått hjälp med att rädda sin ekonomiska situation och avvärja vräkningshot. De har också fått hjälp att tillgodogöra sig samhällets stöd, genom bland annat stöd i kontakter med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, psykiatrin och socialtjänsten. Flera vittnar också om att deras psykiska tillstånd blivit mycket bättre på grund av det stöd de fått via PO. Socialstyrelsen konstaterar vidare att statsbidraget är helt avgörande för att verksamheten PO ska

erbjudas. Det som framförs av kommittén går med andra ord helt emot de slutsatser som Socialstyrelsen drar i kartläggningen av systemet PO.

Socialstyrelsen menar att det riktade statsbidraget för PO-verksamhet bidrar till att personer i målgruppen får bättre möjligheter att påverka sin livssituation och vara delaktiga i samhället, leva ett mer självständigt liv, få en förbättrad livssituation, få tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service på jämlika villkor och få rättshjälp, rådgivning och annat stöd utifrån sina egna önskemål och behov. Vidare menar Socialstyrelsen att utan stöd från PO kan individen drabbas hårt, till exempel med hemlöshet och/eller stora ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser av att ta bort det riktade statsbidraget för PO

Vi ser med stor oro på de konsekvenser förslaget gällande att ta bort det riktade statsbidraget för PO-verksamheten kan få för personer som lever med psykisk ohälsa och deras anhöriga, om det blir verklighet. Vår oro är att personer med omfattande och långvariga psykiska funktionsnedsättningar drabbas, särskilt de individer som saknar anhöriga som kan stötta upp när samhällets stöd brister. Utan det riktade statsbidraget kan det bli svårt för PO som är förhållandevis liten verksamhet att hävda sig i konkurrens med andra verksamheter i fördelningen av ett generellt statsbidrag. Konkurrensen kommer att bli hård.

Effekten av att som kommun kunna erbjuda PO är god både för den enskilde och för samhället. Vi upplever att resultatet av PO har en suicidpreventiv effekt, främjar en positiv utveckling med förbättrad hälsa, livskvalitet samt en stärkt förmåga att klara sin livsföring och ekonomi.

Avslutningsvis menar vi att man genom detta förslag riskerar att kullkasta väl fungerande verksamhet, utan att man alls sett till konsekvenserna som det medför. Vi menar att man bör behålla statsbidraget som riktat tills man gått vidare med kartläggningen som genomförts och kanske utrett verksamheten PO vidare.

För att stävja denna väldigt olyckliga utveckling menar våra kommuner och att det är nödvändigt att

- Regeringen inte går vidare med förslagen från Utjämningskommittén gällande att avveckla det riktade statsbidraget för PO.
- Ansvariga ministrar på socialdepartementet tar ställning till förmån för PO genom att skyndsamt och tydligt uttala sig i frågan, vilket vi menar är särskilt viktigt för att hindra att PO-verksamheter runt om i landet pausas eller avvecklas.